

ШЫН

ВКП(б) ТЫВА ОБКОМУНУҢ КЫЗЫЛ ХООРАЙ КОМИТЕДИНИҢ
БОЛГАШ АЖЫЛЧЫ ЧОННАРЫҢ ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ
ОБЛАСТЬ СОВЕДИНИҢ ОРГАНЫ

1951
декабрь
20
ЧЕТВЕРГ
№ 248 (2422)
ӨРТЭЭ 20 КӨП.

БОХУНГУ СОЛУНДА:

Совет улустун мораль-политиктиг чаңгыс эви (1 арын).
С. Тушков. — Колхозчуларнын кызымак күш-ажылынын түңнели (1 арын).
ПАРТИЯЖИ АМЫДЫРАЛ. Д. Сендеш-оол. — Пропагандистер-биле ажыл кичээнгейден чайлаан (2 арын).

М. Бугалай. — Дуржулгалыг пропагандист (2 арын).
Ф. Партолин. — ВКП(б)-нин XI Бүгү-россий конференциянын үжөн чыл болганы (2 арын).
А. Елашвили. — Колхозтарда мал кажаларынын тудуунун дуржулгалары (3 арын).

П. Ушаков. — Бүгү күштү колхозтарда нитинин мал ажылынын зооветеринария хандырылганын экижидеринче (3 арын).
АЙТЫРЫЛГАГА ХАРЫЫЛАР.
Тайбынчы Бүгү-делегей Чөвүлели (4 арын).
Корейда болушкуннар (4 арын).

МТС-тернин ажылынга партийжи удуртулганы күштелдирер

Бистин чуртувуска колхоз тургузуун быжыглаар дээш демиселге машина-трактор станциялары улуг рольду ойнап турар. Эш Сталиннин инициативасы-биле тургускан МТС-тер болза, социалисттик куруенин талазындан көдээ ажыл-агыйга болгаш тараачыннарга дуза көргүзериңиз баса көдээ ажыл-агыйнын социалисттик чаартылганын чорударыңиз идегелди пункттары болу бергенер. Көдээге чаа техниканы, социалисттик көдээ ажыл-агыйны чорударыңиз эртемин аргазын МТС-тер эжелгенер.

«Ам бистин үлетпүрүвүстүң болгаш чер ажылыңың үндөзүн болза, чаа, амгы үенин техниказы болуп турар. Бүдүрүлгениң техниказыңың талазы-биле, үлетпүрүң болгаш чер ажылыңың чаа техника-биле байлааның талазы-биле... өске кайы-даа чуртка дөмөйлээрге, бистин чуртувус эң-не мурнакчы чурт болуп турар деп чүвени хөөрөм чокка чугаалап болур» деп ВКП(б)-нин XVIII съездинге эш Сталин чугаалаан.

Бо талазы-биле бистин областың көдээ ажыл-агыйыңа большевик партия, совет чакыч чыл бүрүдө канчаар-даа аажок улуг дузаларын көргүзүп турар. Чоокта чаала чедимес амдыралдыг чоран араттар ам колхозчу амдыралга катыжып, ол магалыг техниканын боттарының чуртталганын чагай хандырылганыңа ажылап турарлар.

Областың МТС-тери бо чылын бодунуң ажылын мурнунда чылдардан улам экижиткен болгаш октябрь 20-де натур төлеверинин планын 122 хуу, а трактор ажылынын чыл планын 111 хуу күөсеткен. Мал ажылынын улуг күш үнер ажылдарын механизастаар талазы-биле элээн чедишкениңерлиг болган.

Тракторларны, комбайннарны болгаш көдээ ажыл-агыйның өске-даа машиналарын бедик бүдүрүчүлүг ажылдарын чедип алган Бин-Хем МТС-те комбайнлар Иванов, Межов, Шагаан-Арыгда Балчир-оол олар ышкаш чаа-чаа мергежилдик механизаторларнын хүрээлени бистин областа өзүп турар.

МТС-теринин ажыл-чорудулганын удуртуун улам экижидери — черчин партия организацияларынын кошканы болбас сорулгазы. Хову ажылдарынын хөй нуруузу тракторлар, комбайннар-биле болгаш өске-даа машиналар-биле хандырылган турар үедө областа көдээ ажыл-агыйның улам ыңай көдүрүлүшкүнү болза, МТС-теринин ажылдарын экижидери-биле, техниканы бедик бүдүрүчүлүг ажылдары-биле шуут долошкан. Бичангаш, МТС-тер партия райкомнарының кичээнгейиниң төвүңге турар ужурулуг.

ВКП(б)-нин Тес-Хем, Барын-Хемчик, Бай-Тайга болгаш өске-даа чамдык райкомнары МТС-терин болгаш ында партия организацияларынын ажылындан ам-даа хоорук туруп турарлар, олар боттарынын бюро хуралдарында МТС-теринин ажылынын түңнелдерин эвээш чугаалажып, трактор бригадаларында ажылдын байдалын доктаамал хайгаарап көрбөй, механизатор кадрларын ажылынга, МТС-терге күш-ажылдың бүдүрүчүлүгү бедиңдеринин айтырылганыңа эргежок чугула саялдары көргүспейн келгенер. Кызыл-Мажалык МТС-тин партия организациязы ышкаш (секретари эш Чавыдак) социалисттик чарыштын, механизатор кадрларын политиктиг кижизидилгениң болгаш техниктиг белгелениң айтырылганын, агитация-массалыг ажылдың ужур-дузазын чедир үнөлевейн келген фактылар-биле

Колхозтарның дээр малчыны

Сүт-Хөл районда Киров аттыг колхозтун чылгычызы Байыскалан ийи чыл дургузунда чылгы кадарын турар. Эң баштай ол 370 баш чылгыны хүлээп алган. Ам ооң кададында 473 баш чылгы бар. Эрткен чылын төрөөн 95 беден 95 кудуну бүрүн камгалап алган.

Ол-ла колхозтун инекчизи Досуама 1948 чылдан бээр инек кадарын келген. Ол бо чылын Чадаанын дуржулга станциязының тускай эртемнигеринин арга-сүмези-биле 100

моон сонгаар эптежер аргажок. Ол ышкаш чамдык МТС-терин политик талазы-биле оралкылары политиктиг ажылды колдадып чорударынын орнунга, директорларнын ажыл-агый талазы-биле дорт хүлээлгелерин холгаарлап турганнар.

Машина-трактор станциялары болза, колхоз бүдүрүлгелеринин организаторлары, көдээ ажыл-агый артельдеринин политиктиг, организастыг болгаш техниктиг төвү болур. Ажыл бүрүзүнүн чедишкениңерин кадрлар, кижилер шийтпирлээр. МТС-терге күш-ажылдың бүдүрүчүлүгү бедиңдери, оларнын бүгү ажылдарынын түңнелдери кадрлар-биле ажылды канчаар тургусканындан, комбайнларнын, трактористтеринин болгаш өске-даа механизаторларнын политиктиг кижизидилгенин, техниктиг белгеленин канчаар организастаанындан хамааржыр.

Партияның райкомнары болгаш МТС-терде эге организациялары болза, механизаторжу бүрүзүңге дааскан черектин күрүңе талазы-биле харысалганын билер сагылга чурумга кижизидер черек. Социалисттик чарыштын чедишкениңерин чүгө күш-ажылдың бүдүрүчүлүгү бедиткен денелден көөр ужурулуг.

МТС-теринин организастыг болгаш масса-политиктиг ажылдарынын кол сорулгазы болза, Тываның ажылчы чоннарының эш И. В. Сталинга чоруткан чагазынга холбаштыр механизаторларнын ортузунга калбарган социалисттик чарыштын чедишкениңерин быжыглаары болур. Оон-биле кады эрткен ажыл-агый чылынын дургузунда чорудуп келген организастыг ажылдың практиказында четпестерин болгаш чазыгларын шүгүмчүлөчү өзү-биле шийчип, чакы болгаш чайгы, күскү хову ажылдарыңа белеткелдерин амгы үенин дайынчы байдал-биле чөптүг ажыглаар черек.

Эртип турар ажыл-агый чылынын чакы, күскү хову ажылдарынын үезинде чамдык МТС-терин удурткучуларынын харысалга чок ажылдан ужурунда колхозтар-биле чарган керээлиг хүлээлгелер чогуур үезинде күөсетимейн турган. Белеткел үезинде септелге доозулган деп рапорттап тургаш, а кажан чакы, күскү ажыл эгелей бээрге, чамдык машиналарны ол үедө септээр ужурга таваржып, ыңчангаш ажылдың хуусаазы узамдыгып турган таварылгалар Шагаан-Арыг, Тес-Хем, Чаа-Хөл МТС-терге тургулаан.

МТС-тин директорунун ажылын контролдаар эргезин партия организациязы күөсеткен турарын ВКП(б) райкомнары негээр ужурулуг. Райком болза, МТС-тин, ында партия организациязынын ажылынга хамаарышкан бодунун айтышкынарынын, шийтпирлеринин пункт бүрүзүн чогуур үезинде контролдаар болгаш күөсөлдөзүн организастыг ажыл-биле быжыглаары чугула.

Амгы үедө, кажан чакы хову ажылынын чедишкениңерин шийтпирлээр көдээ ажыл-агый машиналарын септелгелери, механизатор кадрларын немелде белеткел чоруп турар үедө — партия райкомнары МТС-терде эге организацияларын, оларнын коммунистеринин болгаш чугула харысалганын бедилер болгаш оларнын күжүн сырый катыштырып мобилизастаары чугула.

МТС-теринин ажылындан мун-мун колхозчуларын чагай амдыралы хамааржыр. Бичангаш, ында партия организацияларынын ажылдарыңа партия райкомнары боттары шуут дузалажыр хүлээлгелер.

Совет улустун мораль-политиктиг чаңгыс эви

Москвачыларның бадылаашкыны

Эртегинин 6 шак. Найсылалды кырында Совет Эвилелинин Күрүңе Гимнзинин ыды диниреп турган. Сонгулда пункттарынын эжиттери ажытылгалаан. Бадылаашкын кылыр черже баштай келген сонгучулар кирип турганнар.

Сталинский районун № 1 сонгулда пунктузу. Манаа электри заводунун коллективинин хөй кезин бадылаар. Олар бадылаашкын кылыр черин байырладды-биле каастап шимээр. Бо пунктуга улус шийткелчинин эш Н. И. Петухова бадылаатыр.

Эртегинин 10 шакта сонгучуларын 80 хуузу бадылаашкынын берген.

Найсылалды Ленинский районунда чус-чүс гектар тулуг шөлдө калбарган. Москва университети байырладды-биле каастаныпкан турган. Бүгү сонгулда пункттары бадылаашкыннар найырлады-биле эрткен.

Пролетарский район. Мында заводчулар чурттап турарлар. Олар үзүлбес агышкынар-биле сонгулда пункттарыңа чоруп турган. Заводтун кол металлургу, ийи дайкыр Сталинчы шаңналды лауреады Асонов, Сталинчы шаңналды лауреады кол инженер Крылов болгаш өскелери-даа заводчулар бадылааннар.

Найсылалда бир-ле дугаар Пролетарский район байырладды-биле эрткен.

Украинаның хоорайларыңа болгаш суурларыңа

КИЕВ. Эртең даң бажында, Украинаның найсылалы чидиг оттар-биле чырыкталган. Сонгулда пункттары туктар-биле, транспорттар-биле каастаныпкан.

«Ленинская кузница» деп машина тудуунун заводунун клубунда Киевтин Сталинский районун 13-дугаар сонгулда пунктузун тургускан турган. Манаа стахановчу Н. П. Короленик баштай бадылаан.

Дыка хөй машина тудугчулары сонгулда пунктузунга дүнеки эелчегин соонда дораан келгенер. Ээлчегин онаалганын бүдүн чарык кылдыр күөсеткен токерлер Невский болгаш Рывож бюлетендерде оларга таныш: шийткелчи В. Е. Миросниченко, улус төлээлекчиси,

летарский район бадылаашкыны дооскан.

Найсылалды Ленинский, Свердловский, Красноперский болгаш өске-даа районнарынын ажылчы чоннары боттарынын хамааты хүлээлгелерин улуг политиктиг көдүрүлүшкүн-биле күөсеткен.

Советский районун дөрткү сонгулда пунктузунга ССРЭ-нин улуг театрынын болгаш Москваның Академиктиг уран-чечен театрынын дыка хөй уран-чүүл мастерлери бадылааннар. Баштайгы бадылаашкын бергенерин аразында ССРЭ-нин улустун артистери Еленская болгаш Пашенная олар бар.

Ленинград районун бүгү сонгулда пункттары бадылаашкыннар 14 шакта доозулган.

Москвага улус судтарынын сонгудалары улуг политиктиг байдал-биле эрткен. Найсылалды бүгү сонгулда округтарыга 18 шакта бүгү сонгучулар бадылаашкыны киршиңер. Найсылалга улус шийткелчилеринин болгаш улус төлээлеринин сонгудаларынын эрткен коммунизм тилелгениңе баштап олар улуг баштыңы И. В. Сталинны, большевик партияны долгадыр ажылчы чонун сырый катышканын, совет ниитиледин мораль-политиктиг чаңгыс эвинин көсү херечилели болур. (СЭТА).

боттарының эштери — кадр ажылчылар Самохвалов болгаш Карпенко аттарын көргөнер.

Украин ССР-нин найсылалынын ажылчы чоннары сонгулда пункттарыңа үзүктөл чок чоруп турган.

Харьковка болгаш Львовка, Донбасстан болгаш Приднепровьяның хоорайларыңа, Полтаваның болгаш Закарпатьяның суурларыңа сонгудалар политик талазы-биле бедик идепкейлиг байдалга эрткен. Украин улус бодунун мораль-политиктиг чаңгыс эвин, төрөөн большевик партияга, улустун аас-кежинин тургузукчузу, тайбынын улуг тук тудукузу эш И. В. Сталинга бодунун бердингенин чер болганга көргүскен. (СЭТА).

Армян улустун байырлалы

ЕРЕВАН. Арменияның найсылалынын байырлалды-биле шиметинген кудумчулары-биле ажылчылар, албан хаакчытар, өренникчилер сонгулда пункттарыңа эртен-не чоруп турганнар.

Киров аттыг заводтун ажылчынары чурттап турар суурга улус шийткелчинин кандидаты И. А. Арабяны бадылап турган. Арабян 1940 чылда Ереван университетинин юридик факультетин дооскан болгаш оон бээр-ле суд органныңа ажылдап келген. Сталинград районун ажылчы чоннары Арабяны улус шийткелчинин кандидатын ийи удаа деп шийткенер.

Эш Арабяны бадылап турган округтун он дөрткү сонгулда пунктузунга заводтан сурагыл карбидчи В. Степанын чедип келген. Оон удуртуп турар бригадазы декабрь 16-да ээлчег онаалганын ажыр күөсеткен.

Дүштекин 12 шакка чедир үшкү округтун сонгулда пункттарына сонгучуларын 99 хуузу боттарынын бадылаашкынын берипкен турган.

Арменияның бүгү сонгулда округтарына сонгудалар чедишкениңер эрткелден. (СЭТА).

Колхозчуларның кызымак күш-ажылының түңнели

Таңды районун «Кызыл партия» колхозунун колхозчулары бо чылдын он бир айларынын дургузунда ажыл-агый ажылдарынын түңнелдерин чугаалашкан.

Отчеттүг үени дургузунда колхоз баштаар черинин ажыл чорудулганын дугайында илеткелди колхоз даргазы эш Рудин кылган.

Артельдин организастыг, ажыл-агыйн быжыдар талазы-биле бо чылын чамдык чедишкениңер чедип алдынган. Тарылга шөлү дыка калбарган. Артельдин кижиниңери бо чылын элбекшилдиг дүжүгү өстүрүп, ажаап алган. Күрүңге эт дужаарынын планын хуусаа бетинде күөсеткен, а дүк дужаарынын планын 191 хуу күөсеткен.

Чаңгыс эптиг болгаш сырый катыжышкының чорук

МИНСК. Минскиниң сонгудалар пункттарына ажылчы чоннар бадылаашкынын ырак мурнунда долоп келтилген турган.

Ленинский районун бир дугаар участогунун улус шийткелчизи Ольга Константиновна Имбруну бирги округтун сонгучулары ийи дугаар сонгааннар. Бодунун хүлээлгелеринге шынчы, ак-сеткилдиг чорубиле Имбру ажылчы чоннарын чагай бүзүрелин чедип алган.

Ийини сонгулда округунун 3 дугаар участогу эртен-не хөй кижилер-биле долдунган турган. Анаа улус шийткелчинин кандидатына Ада-чурттуң Улуг дайынын партизаны чоран Н. А. Чешкону бадылап турган. Кыргыз будурүлгечи, ГЭС-тин машиначызы, Ленин орденниң И. Я. Счастны сонгулда бюлетенерин бир дугаарында алган. Бадылаашкын кылган черинден үнүп келгеш, ол мынча дээн:

«Коммунистерин болгаш партия кижигүнү эвестерин Сталинчы блогунун төлөптиг кандидаттары дээш, белорус улустун шынчы оолдары болгаш кыстары дээш мен өөрүшкү-биле бадыладым. Бистин кандидаттарымыс — улустун төлээлекчилери болур. Олар социалисттик хоойлунун камгалалын быжы-биле тударлар.

Дүшке чедир Минскиниң сонгучуларынын хөй кезин бадылапкан.

Витебск, Баранович, Гомель, могилевск болгаш өске-даа областтарга сонгудалар улуг идепкей-биле болуп эрткелден.

Дүшке чедир республикага сонгучуларын дыка хөй кезин бадылаашкынын берипкен. (СЭТА).

Сесерлигин ажылчы чоннарынын патриотчу күзел-соруу

Кызылдын көдээ районун Сесерлиг сумунун эр, херэежен колхозчулары болгаш ажылчы араттары улус судтарынын сонгудаларына ажыл-агый талазы-биле улуг чедишкениңерлиг ужурашкан.

Бадылаашкын бээринин шагы чөткөн. Бир-ле дугаарында анык сонгучу М. Лавров, улуг назылыг сонгучу М. Калзан олар бадылаашкыннарын берген. 79 харлыг эш Калзаннын чугаалааны болза:

«Шаанда шаанда кем-буруу чок, яды араттары бай-шыдалдыг кижилер эттеп, эриңдээр, бастып-дорамчылаар чоран. Хөөкүй ядылтарның негээр чери чок, ол-ла хөвээр эртип турган. Ам бо шагын магалың чүү дээр! Сталинчы Конституцияны ачызында бис улуг орус эш-өрүвүс-биле чаңгыс өг-бүлөдө чурттап чор бис. Бистин суд-тастаныга депширткен эң эки оолдарымыс, кыстарымыс дээш улуг өөрүшкүлүг бадыладым.

Эртегинин 7 шак 30 минутада Баян-Хем сонгулда пунктузунга сонгучулар бадылаашкынын берипкен. Ол ышкаш Баян-Кол сонгулда пунктузунун сонгучулары 8 шакта бадылаашкынын дооскан.

Бүгү улустун байырларынын хүнүнде суму школазынын өөрешкениңеринин бот-тыеңгыр уран-чүүл көргүзүлгелери болулаан.

Браккы Мөңгүн-Тайгага

Улус судтарынын сонгудалары областың база бир ырак району болур Мөңгүн-Тайгага организастыг эрткен. Төрөөн чуртунун чагай херээңге бердингенин база коммунистерин болгаш партия кижигүнү эвестеринин стилинчы блогунун кан-

да бадылаашкын эгелээринин дыка мурнунда-ла чедип келген турганнар. Сонгулда хүнүнүн эртенінде 9 шакта районун бүгү сонгучуларынын 93,1 хуузу бадылаашкынын берипкен турган. Оон иштинде О. Шынаа сумунун сонгучулары эртегинин 8 шакта, У. Шынаа сумунун 8 шак 30 минутада, Берт-Даг, Чыргалады, Кызыл-Чыраа сумуларын сонгучулары эртегинин 9 шакта бүрүн бадылапканнар.

Дидаттары дээш чаңгыс эп сеткилдин районун сонгучулары ол хүн көргүскенер.

Декабрьн 16-да кежээкин 10 шакта-ла районун бүгү сонгучуларынын 99,6 хуузу бадылаашкынын берипкен турганнар.

Ажылдарынын планы күөсетимээн болгаш колхозчуларын хөй кезин өгелде хөвээр. Колхозта үш чыл хуусаалыг агро-зоотехниктиг курс организастатынмаан.

Колхоз баштаар чери болгаш партия эге организастыг социалисттик чарышты удуртаан. Колхозчуларын алган хүлээлгелеринин күөсөлдөзүн хынаваан болгаш хуралдарга чугаалашпайн турган.

Колхоз чакы тарылгага багай белеткенип турар. Артельдин перспективтиг өздөлдөзүн дугайында баштаар черин ажылын илеткелчи чугаалаван. Хуралга чүвө чугаалаан колхозчулар колхоз баштаар черин болгаш оон даргазын күш-ажылдын сагылга-чурумун бедилер дээш демиселди четпес чорудуп турар деп чидин-биле шүгүмчүлөп турган.

Бар турар четпестерин узуткап, чаа чедишкениңер чедип алыр дугайында шийтпирин колхозчуларын хуралы үндүрүп алгаш, колхоз баштаар черинин даргазынга көдээ ажыл-агыйның специализы эш Карасевти сонгаан.

С. ТУШКОВ.

Колхозтарда мал кажсааларынын тудуунун дуржулгалары

Эки дертинген мал кажсааларынын тудуу бистин социалисттик мал ажил-агыйыстын улам ынай жогулдезинге улуг ужур-дузалыгы. Бо талазы-биле чазак колхозтарга улуг дузаны көргүзүп, оларга эргежок чугула чээлинери, тудук материалдарын, ыяш белеткээр черлерни тускайлап берип турар.

Чамдык районнарын колхозтары тудукта муракчы методтарын ажыглап, күш-ажылды шын организастап тургаш, мал кажсааларынын тудуунун планнын күүседир талазы-биле улуг чедишкенин чедиң алгалаан.

Муракчы колхозтарда мал кажсааларынын тудуунун планнын күүседир талазы-биле чедишкенин чедиң чүү чүе хандырп турары?

Ол чүүн-даа мурнунда доктаамал тудук бригадаларынын организастаанын хамааржыр. Чижээ-лээрге, Киев областын Сталин аттыг колхозунда мергежилдик тудук бригадаларынын күүседир талазы-биле улуг чедишкенин чедиң чүү чүе хандырп турары? Ол чүүн-даа мурнунда доктаамал тудук бригадаларынын организастаанын хамааржыр. Чижээ-лээрге, Киев областын Сталин аттыг колхозунда мергежилдик тудук бригадаларынын күүседир талазы-биле улуг чедишкенин чедиң чүү чүе хандырп турары?

Сталин аттыг колхозта херэжен-нерден тудукчулар белеткээр ажил-че улуг кичээнгейни салып турар. Ол колхозтун тудук бригадаларында дашчы Екатерина Евдокимова Гуржий хүн нормазын үргүлчү 140—150 хуу, туйубу бүдүрүлгезинин хевирлекчилери Фекла Сергеевна Атамас, Мария Устиновна Чепурия, Екатерина Андреевна Бас даалгалары 160—200 хуу күүседип турарлар.

Москва областынын Солнечногорский районунун «Чаа орук» колхозунда херэженнерин тускай бызачы бригадалары тургустунган. Ол бригада ажил нормазын хүн-бүрү ажил күүседип турар болгаш тергенин эки шынарлыг мал кажсааларын ажыглап дужаап турарлар.

Грузин ССР-нин Самтродский районунун колхозтарында доктаамал тудук бригадалары эки организастатынган. 1950 чылдын эгезинде-ле ол районда бүгү колхозтарга 10—20 кижилдик доктаамал тудук бригадалары организастатынган турган. Ол

бригадалары, тудук бригадаларынын бригадирлерини үш ай хуусаалыг курстарына тускай белеткелди алган колхозчуларга баштаткылаан. Колхозчуларны тудуктуң массалыг тускай эртемниге тус-тузунда өөредир ажилды ол районда калбаа-биле практикалап турар.

Тудук бригадаларынын чедишкенин ажылдаарынын чугула чүү-лү болза, тудук материалдарын бүдүрер болгаш белеткээр талазы-биле боттарынын базаларын колхозтарга тургузары болур. Чер-черин тудук материалдарынын белеткелдин болгаш ажыгалын эки организастаан районнарда болгаш колхозтарда мал кажсааларын чепселээриниң планнын чедишкенин күүсетип турары практика көргүзүп турар.

Вологодский областын Грязовецкий районунун колхозтары тудук бригадаларын кыжын ыяш белеткелчине чорудуп турарлар. Ыяш белеткелчине эгезинде ол бригадалар хову бригадаларынын колхозчулары-биле неметинип турар. Кышкы үеде ыяшты дилер, крыша, эжик, сокка чаактарын белеткээр болгаш өскө-даа ажилдарын база организастап турар.

Ставрополь крайнын колхозтары мал кажсааларынын фундаменталына болгаш ханаларына ортумак хемчээлдик борбак даштарны калбаа-биле ажыглап турар. Ол даштарын кыштын айларында «Белеткел» аттыг турарлар. Мында чугайнын чедишпес бооп турарындан даш ханаларын салып тургузарына хооткан дой-дувракты ажыглап турар. Техникти байдалдарын шын сагыр болза, бо чорук тудуктуң кедилдик, быжык болур чоруун баксыратпаса.

Ыяш чок районнарын колхозтарында мал кажсааларынын ханаларын ыяш-бүрү хевирлик даштар-биле азы саман-биле, дээрин өртөкчө туйубу-биле тудук болур Крым область 1949 чылдан эгезде ыяш херегелейин тудук кылар ажылга кирген. Ынчан «Хову» совхозка 800 хой кирер кайра тутунган. Хой кажсааланын ханазына болгаш дээринге ол черин ракушечник деп дажын ажыглаан.

«Кара черлер», «Кизляр одагы» деп кышкы одаларда болгаш Кзыл-Орда, Муруну-Казакстан, Джембул, Алма-Ата областарын улуг девискээринде хой кажсааларынын тудуунга ол черлерде хөй-биле үвүп турар хыргыштарын колхозтар чедишкенин-биле ажыглап турарлар. Астрахань областын Приволжский районунун Ленин аттыг колхозу 600 хой кирер хыргыш секилдик кажанын бо чылын туткан.

Саман-биле ханазын кылган хой кажсаалына бодаарга, хыргыштан туткан хой кажсааларынын чарылгасы үш каттап эвээш болуп турар.

рар, а анаа тудук материалы дыка эвээш негетинер.

Грузин ССР-нин Зугдидский районунун Берия аттыг колхозунга тудукчуларын эгелээр мурнунда мал кажсааларын тударынын болгаш ишти материалдарын белеткээриниң планнын колхозчуларын ниити хуралдарына көрүп бадылап турар. Ынчангаш тудукчуларын сезонунче кирериниң ырак мурнунда-ла тудуктуң планын болгаш белеткээр тудук материалынын хемчээлин колхозчу бүрүзү билдирип турар. Ол колхозка кышкы үени материалдарын белеткээринге болгаш өөртүп алырына ажыглап турар. Бүгү-ле ыяш болгаш демир кезектерин мастеркаваларга, база тарганнаар черлерге баш удур белеткел атып турар. Ол чорук тудуктуң темпизин дыка дүргөдөдир.

Берия аттыг колхозта тудукчу колхозчуларын шүптүзүн кылганын барымдалап төлээр күш-ажыл теле-виринче кирген. Ындык чурум болза, күш-ажылдын бедик бүдүрүкчүлүгүн, эң эки шынарын, ажилдарын хуусаа бетинде доозарын хандырар. Колхозчу тудукчуларын аразында социалистик чарыш калбаа-биле непертер турар. Муракчы тудукчуларын бүгү талазы-биле деткип турар болгаш оларнын ажылынын дуржулгалары тудукта ажылап турар бүгү кижилерин херээ апарган. Колхозта мал кажсаалары тударынын үш чыл планы хуусаа бетинде күүсетинген болгаш ам пландан дашкаар тудуктарын чорудуп турар.

Районнарын көдээ ажил-агый, килдистериниң база көдээ болган колхоз тудуунун килдистериниң техниктери колхозтарын тудукчуларынга улуг дузаны көргүзөр хүлээлгелиг. Тудук шөлдөрүн шийиринге, оларны планнаарына болгаш демоктеринге техниктер киржир ужурул. Колхозтарда бүгү-ле тудуктар техниктерге быжыглатынган гуар ужурул. Доозулган тудуктарын район организастаарынын болгаш колхозтарын төлөөлөкчилеринден тургустунган комиссиялар акты өзугаар хүлээп алып ужурул. Тудуктарын ажыглап дужаадаларын мынчаар организастаар чорук тудуктарын шынары дээш ханалданы күштөдирер.

Мал кажсааларынын тудуу — күрүнениң чугула херээ. Область бүрүзүнге, район болгаш колхоз бүрүзүнге тудук планнын күүсетинген тураун дээш бүгү аргаларын, бүгү иштиги курлавырларын, бүгү чыгынган дуржулгаларын ажыглаар херек.

А. ЕЛИШВИЛИ,

ССРЭ-нин Көдээ ажил-агый Министрствозунун Кол чуртталга эргелелинин тудук килдистериниң начальнигинин орадакчызы.

Полтава область. Полтава районун «Культура» колхозунда чакы тарылгага үренини арыглап, белеткээриниң ажылы дооступ турар.

Чурукта: үренини машина-биле арыглап турары. Чуруу П. Кекалоуу. СЭТА-нын прессклишези.

Киров аттыг колхозта чагыдылга

ШАГААН-АРЫГ. (Телефон-биле). Улуг-Хем районунун Чаатыла Киров аттыг көдээ ажил-агый артелинин колхозчулары 1952 чылдын солуннарын чагылып ап турар. Олар декабрьн 10-да «Шын» солунун — 27 кезекти, «Тувиная правдына» — 2 кезекти, «Тыванын аныяктарын» — 11 кезекти, «Сылдысчыгашты» — 70 кезекти болгаш районун солуну «Кызыл Тукту» 30 кезекти чагылып алган.

Колхозчулар ортуунда солун пардалга чагыдылгасы үргүлчүлөп турар.

БИСТИН КОРР.

Колхозта агро-зоотехникти өөредилге

Барын-Хемчик районунун Лянгаты сумуунда «Комсомол 30 чыл ою» көдээ ажил-агый артелинде үш чыл хуусаалыг агро-зоотехникти курстун өөредилгезинде 26 колхозчулар өөренип турар. Ол курста колхоз баштаар чериниң кежигүнери, хову бригадирлери, фермалар эргелекчилери болгаш өскө-лаа муракчы колхозчулар кирген. Неделяда 8 шак өөренип турар.

Олар агротехника болгаш зоотехника талазы-биле билгилерин шингээдип алып дээш иденкейлиг өөренип турарлар.

М. МААДЫР-ООЛ.

биле хамааржыр. Барын-Хемчик, Тес-Хем районнарын колхозтарынын малдын ажалгазын эки тургустууларынын болгаш күш-ажылды багай организастаанынын түнелинде малдын хорамчазы хөй болганын барымдалаш, ол районнарын көдээ ажил-агый килдистериниң кол зоотехниктери Папын, Сайно оларны ажылындан дүжүргүлзөн болгай.

Каа-Хем районунун мал эмчизин Корпов бодунун хүлээлгезинге кончуг харысалга чогуу көргүзүп, колхозтарын хой малында бар турган кодуу аарыгын узуткаар хемчегин аларынын улуу, харын оңу биле тура безин илеретпей келген. Ол районун чүгле чангыс Ворошилов аттыг колхозун харылап турар ветехник Горов хой малдык кодуру-биле демисел чорутпайн тургаш, харын оңу непертерке чүү бар. Көдээ ажил-агыйнын район килдистериниң эргелекчилериниң талазында мал ажылынын тускай эртемниглерин чогуур удуртулга-биле хандырбайн, олардан негелде салбайн турарын бо четпестер база херчинип турар.

Район организастаарынын, бир дугаар ээлчеге көдээ ажил-агыйнын район килдистериниң талазында зоотехниктерин, мал эмчилерин, зооветучастоктарын, зооветпунктуларын ажылынын үндезин-биле экижидер дугайында олардан негелдени дындырап, оларнын харысалганын бедидер хемчеглерин алып. Малды өстүрер, оң продукттуун бедидер дээш колхозтарга зоотехникти болгаш ветеринар-санитарлыг хемчеглерин чогуур өйүндө чорудар, мал ажылынын фермаларына ажылды организастаар талазы-биле олар чогуур дузаламчыны көргүскен турар ужурул.

Зоотехник, мал эмчизин бүрүзү бодун харылап турар колхозтарынга малдын, куштун ажалгазынын, чемгерилгезиниң, турар байдалынын талазы-биле зоотехникти, ветеринарлык чурумназын күүседир дээш,

Редакцияга чагалар

Ниитиниң хөрөңгизинге хора чедирерлер-биле шыңгы демисежир

Колхозтар баштаар черлери, Ында партия организастаары мал ажылына мергежилдик, ол ажылга иденкейлиг, ак-сеткилдиг ажылдаар колхозчуларын шилип тургаш киирер, оларнын ажылын хүн-бүрү удуртуп, контролылаар ужурул турбуже, Чаа-Хөл районунун чамдык колхозтарында кижилериниң кандыгдаа байдалын барымдалавайн мал кадарчыларына киргени-биле ниитиниң малынга эвээш эвес когаралдарын чедирип турар.

Кара-Тал сумуда «Победа» колхозка чүгле ноябрь айнын иштинде мындык чүүлдер болган: бызаа ажаакчызы Ыямаа бызааларын суггарбайн турда, ол бызаалар ижер суг дилеп Улуг-Хем унунга хүндүр бадыр маңнажып тургаш, чангыс хүн иштинде 6 бызаа сугга дүжүп өлгөн. Демги бызаа ажаакчызы Ыямаа бызааларын хайгааравайн, дүшке-даа какпай олурга хүнээш. Ол-ла колхозта дузалакчы чылгычы Уйнуу-оол 3 малды, чылгычы Төре 1 борбаны бөрүге чидирген. Колхозта партия эге организастаанын

секретари Сырбыкай эрге-дужаалын ажыглап алгаш, колхозтун бир адын, 3 малдарын ийи чыл чедир төлөп бербээш. Коммунист Шогжал бир атыты июль айда-ла бөрүге чидиртип кааш, мынчага чедир төлөп бербээш. 10 хире колхозчуларда 15 савныг малдарын колхоз амга чедир төлөдип албаан.

Чаа-Хөл сумуда Молотов аттыг колхозта Санаа эргелекчилезин хой фермазындан 47 хой, өшкүнүс кайнаар-даа барганы билдинмес болуп турар.

Кызыл-Даг сумуда Шверник аттыг колхозта хойжу М. Шырап хойларын ээн хүнээткеш чидирген. Ону дилеп турганынын аразында 14 хойну бөрү чирген. Ол-ла сумуда «Бурунгаар» колхозта хойжу Корбу 5 хойну, Балчыма 9 хойну бөрүге чидирген.

Моон сонгаар колхозтарын ниитилештирген малын ак-сеткилдиг ажылдаар кижилерге ээлтериниң чугула.

К. ОНГА.

Көдээ ажил-агый артелиниң Уставын үрөп турар

Чөөн-Хемчик районунун Ийме сумуунда тургустунган Ленин аттыг колхозтун баштаар чери колхозчуларын иделгенин чедир үнелөөр, көдээ ажил-агый артелинин сталин Уставын каржызы-биле үрөп, колхозка кирген чамдык кижилерин Уставка айтканындан хөй артырып алган чамдык малдарын ниитилештирериниң айтканын сонгаарладып турар. Чижээ, колхоз кежигүнери болуп турар Сат Дажы-Хөё 5, Хова-лыг Сундуй 3, Сендажы 4, Донга 2, Оожукпан 2 болгаш Ондар Шахтаан 1 баш чылгы малдарын Уставкан дашкаар боттарына артырып алгаш,

колхозтун ортуунда хөрөңгиз кылдыр ниитилештирбейн турар болгаш колхозта 40 ажыг өрөгелер 68 баш ыяш-бүрү малдарын амга чедир ниитилештирбээнер.

Көдээ ажил-агый артелинин Уставын чамдык колхозчуларын талазындан каржызы-биле үрөп турда, колхозтун баштаар чериниң болгаш районун көдээ ажил-агый килдизиниң эптежип олурар чоруун колхозтарын организаста, ажил-агый талазы-биле быжыглатарына сагыш салбайн турар бюрократсыг чорук деп көрбөс арга чок тур.

ОЧУР-ООЛ.

„ШЫННЫН“ МАТЕРИАЛДАРЫНЫН ИЗИ-БИЛЕ „ӨВҮР РАЙОЗУНУН ТАКТИКАЗЫ“

«Шын» солунун 176 дугаарына үнгөн «Өвүр райоозунун тактиказы» деп эгелиг чүүде айткан четпестерни чок кыларынын хемчеглерин Өвүр районунун ажылчы чоннар депутаттар Советиниң күүсмонун хуралына райпо баштаар чериниң даргазы эш Баазанын, ВКП(б) райкомунга райпода партия эге организастаанынын секретари эш Чамзырынның илеткелдерин ап чугаалашкан. Райпоун бүгү ажылдарында четпестерни илереткен болгаш моон сонгаар районун, столован ажилдарын үндезин-биле экижидерин, бар четпестерни кыска хуусаада бүрүн узуткаарын райпо баштаар черинге, Ында партия эге организастаанына тус-тус дааскан.

Райпоун ажылынын дугайында ВКП(б) райкомунун доктаалын рай-

пода партия эге организастаанынын хуралына, райкүүсмонун шийтин районун коллективиниң хуралына таныштырып чугаалашкан.

Столованын ажылын баксыраткан, мурнунда ол столованын эргелекчи турган Кертис-Карапы ол ажылындан үндүргөш, оң орунга коммунист эш Лопсанны кирген. Бо хемчеглерин түнелинде столован ажылы экижип турар.

Ол ышкаш «Шын» солунун 123 дугаарына үнгөн самчыгакчы Базыр-оолдун дугайында чүүлдү өзугаар, Базыр-оолдун санажышкынын кылып турар деп ВКП(б) Өвүр райкомунун секретари эш Аржаалайнын харызын «Шын» солунун редакциязы 1951 чылдын ноябрь 30-де алган.

Бүгү күштү колхозтарда ниитиниң мал ажылынын зооветеринария хандырылганын экижидеринче

Тыва автономчуг областын ажылчы чоннарынын эш Сталинга чоруткан чагаазында алган хүлээлгелериниң областын колхозчулары, мал ажылдакчылары болгаш көдээ ажил-агыйнын тускай эртемнигери чугаалашкаш, 1951 чылда малдын баш санын өстүрериниң күрүнө планын 105 хуу, улуг мыыстыг бода мал талазы-биле 103 хуу, хөй, өшкү талазы-биле 108 хуу күүседип деп социалистик хүлээлгени алганнар. Оон ынай 100 баш төрүүр мал бүрүзүндө 75 кулуннарын, 95 бызааларын, 100 баш аныл, хураганы алып. 1951 чылда ниитиниң малынга эрткен чылдан ийи каттап хөй бөдүүн чемнерин белеткээр. Дүк кыргышынын планын 102 хуу, сүт саашкынын 105 хуу, малды тарып боозадарынын планын 110 хуу күүседип болгаш оон-даа өске хүлээлгелерин алгылаан.

Мал ажылын өстүрериниң күрүнө планын күүседип болгаш малдын продукттуг чоруун бедидер талазы-биле бо айткан көргүзүлгелерин чедиң алып дээш колхозчу мал ажылынын фермазы, бригада бүрүзүнге, зооветучасток, зооветпункт бүрүзүнге ажылды экижидип, күш-ажылды шыңгы организастаар херек. Ынчангаш эш Сталинга чоруткан чагаада алган хүлээлгелериниң мал ажылынын бригадалары, фермазы, колхоз, район бүрүзү болгаш область ниитизи-биле күүсеткен турар ужурул. Бо хүлээлгелерин кичаар күүседип турарынын дугайында ол черлерге хун-бүрүнүк, хыналдазын боттандырары чусула.

Күш-ажылды багай организастаанындан, мал ажылынын тускай эр-

темниглериниң кончуг кошкак ажылдаанындан, малдын өлүп хораар чоруун, оңу эътке херегелер, садар чоруктарын хөй-биле болдурганнаандан Танды районун колхозтарында улуг мыыстыг малды өстүрер талазы-биле күрүнө планы чүгле 94,5 хуу, хөй, өшкү талазы-биле 97,5 хуу, Улуг-Хем районун колхозтарында улуг мыыстыг бода мал талазы-биле 91,6 хуу, Кызыл районда — 90,8 хуу күүседип турар. Улуг мыыстыг мал өстүрериниң талазы-биле күрүнө планын Тес-Хем, Би-Хем, Каа-Хем районнарын колхозтары база чедир күүсетпейн турар. Бо районнарын колхозтары инек малды өстүрер талазы-биле хүлээлгезин күүседип дээш онза демиселди чорудар ужурул.

Эш Сталинга чоруткан чагаада малдын баш санын өстүрер талазы-биле алган хүлээлгелериниң күрүнө дугайында колхоз бүрүзүнге чоокку хүннериниң иштинде хыналдазын чорудуп, келер айтарын иштинде чорудар тодаргай хемчеглерин доктаадыры эргежок чугула.

Мал ажылын хөгжүдериниң күрүнө планын ажык күүседирин хандырар эң чугула хемчег болза, фермаларда бар турар бүгү малдарын болгаш күсүк үеде төрүтүнгөн чаш малдарын бүрүн камгалаары болур. Бүгү чүзүн малдарын талазы-биле алган хүлээлгезин болгаш күрүнө планын бүрүн күүсетпейн турар черде фермалардан малды эътке херегелер өлүрер болгаш садип чарыыр чоруктарын болдурбас.

Мал ажылын хөгжүдериниң талазы-биле күрүнө планын күүсетпейн

чыткаш, Танды, Чөөн-Хемчик, Кызыл районнарын колхозтары колхоз фермаларынын малын эвээш эвези-биле эътке херегелер өлүргөн болгаш садип чоруктарын көөр херек. Мал хоралдыр чоруктарын хөй нуруузу көдээ ажил-агый артелинин Уставын үрөп, колхозчуларын ниити хуралынын шийтири чокка чыгыр колхоз даргазынын айтканын-биле кара-туразында болгудалп турган. Чижээ, Танды районун «Сталинчы орук» колхозунун даргазы эш Приходько колхозтун 30 ажыг баш малын, Улуг-Хем районун Жанов аттыг колхозунун даргазы эш Кук дүжүт ажаап алышкынын эгезинде 20 ажыг баш малды, оон иштинде 5 кыс инекти, Чөөн-Хемчик районун «Кызыл тараачын» колхозунун даргазы эш Тодаштай 50 ажыг баш малды эът херегелегин өлүргөн, өскээр садип чарыдаан болгаш орнап солан туруп турар. Бо дугайында ол районнарын организастаарынын талазындан чогуур хемчег алыры негетинип турар.

Моон сонгаар мал ажылын хөгжүдериниң күрүнө планын күүсетпейн тургаш, база колхозчуларын ниити хуралынын чөпшээрели чокка мындыг ыяш мал төтөгелээр чоруктарын шүпт болдурбас.

Би-Хем, Чөөн-Хемчик, Барын-Хемчик, Улуг-Хем районнарын колхозтарында малдын ыяш-бүрү аарыглары болгаш хой малдын кодурул өлүр чоруу амга чедир узутка-тынмаан. Устүнде айткан бүгү четпестер зооветучастоктарын, зооветпунктуларын, зооветтехниктерин, мал эмчилериниң ажылындан улуу-

колхозтарга зоотехника талазы-биле үчөг болгаш өчөгтү шын чорудар дээш хыналда ажылын доктаамал чорудар хүлээлгелиг. Мал ажылын билер болгаш анаа кончуг сонуургалдык колхозчуларын шилип ап, ол ажылга быжыглар, база оларнын күш-ажылын организастаар болгаш төлөвирини шын чорудар дугайында колхозтарга зоотехниктер, мал эмчилери чогуур дузаламчыны көргүзөр ужурул. Ферма бүрүзүнге мал ажылдакчыларынын өөредилгезин организастаар, муракчыларын илередип, оларнын инициативазын деткир, ажылынын дуржулганын өөренир болгаш херек кырынга ажыглаар, фермада бүгү мал ажылдакчыларынын ортуунга социалистик чарышты организастаар херек.

Зоотехниктер, мал эмчилери кажан колхозтарга баргаш, практиктиг ажылды чорударындан аңгыда, колхозтарын мал ажылынын зоотехник, ветеринар хандырылганын айттырыларынын талазы-биле тодаргай айтканыннарны бижиң бээр дептерлерин колхозтарын фермаларына тургузары черде артык эвес. Зооветучастоктарын болгаш зооветпунктуларын ажылынын дугайында өчөгтөрүн көдээ ажил-агыйнын район килдистеринге ай бүрүзүндө дынап, илерезин четпестерин узуткаар дугайында хемчеглерин ап турар.

Мал ажылынын тускай эртемнигери боттарынын харылап турар черлеринге малдын болгаш куштарын туруш байдалын, ажаалга чемгерилгезин экижидер, оларнын баш санын бүрүн камгалап алырын хандырар болгаш колхоз фермаларынын малын өлүрер, садип чарыглар чижектин ниитиниң малын төтөгелээр чоруктарын болдурбас ужурул.

П. УШАКОВ,

көдээ ажил-агыйнын область эргелелинин начальнигинин орадакчызы.

АЙТЫРЫГЛАРГА ХАРЫЛАР

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели эртен чылдың ноябрьде Варшавага Тайбын талалакчыларынын ийги Бүгү-делегей конгресси сонгуп тургускан. Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели болза, тайбын дээш демиселчилерниң шимчээшкениниң төвү болур.

Бүгү-делегейде тайбынның тук тудукчузу, бүгү депшиялгелг кижилер төрөлгөтөнни башкызы эш Сталин 1946 чылда-ла мында деп чугаалаан: «Дайынның хоозурадышыкынын катаптарын улустар күзөвей турар. Олар тайбынны болгаш айычл чок чорукту быжыглаар дээш шынгы демисекип турарлар».

Язы-бүрү чурттарын интеллигенциянын төлээкчилериниң саналы-биле 1948 чылдың августта Польшаның Вроцлав хоорайыга культура ажылдакчыларынын тайбын камгалалының конгресси чыылган. Ол конгресске 45 чурттарын 500 ажыг төлээлери олурушкан. Тайбынны камгаларыч боттарынын үчүн көдүрүп үндүрерин бүгү ак-сеткилдиг кижилерни конгресс кыйтырган.

1949 чылдың февральде культура ажылдакчыларынын тайбын камгалалының талазы-биле харылаазынын Вроцлав конгрессинен сонгу турган Бүгү-делегей комитети, Бүгү-делегейниң херэеженериниң демократтык федерациязы болгаш культураның өске-даа суралгы ажылдакчылары Тайбын талалакчыларынын Бүгү-делегей конгресси чыылган дугайында бүгү демократтык организацияларга болгаш депшиялгелг ажылдакчыларга кыйгырыг үндүргөн.

Конгрессиниң сорулганы тайбын камгалалыч бүгү улустарын күштерин катыштырып турган. Ол кыйгырыкта делегейниң элэн хөй улуг организациялары, оок иштиледе Профвильдериниң Бүгү-делегей федерациязы, Демократтык аныктарын делегей федерациязы, студентилерниң делегей эвилели болгаш өске-даа организациялар катышкан. 1949 чылдың апрельде Парижде Тайбын талалакчыларынын Бирги Бүгү-делегей конгресси ажытылган. Конгресске 72 чурттардан 600 миллион кижилерни төлээп турар ийи муң ажыг төлээлери олурушкан. Америк империалистериниң айты-биле француз чазак улус демократтык чурттардан, СССР-ден чамдык төлээлери, база бүгү кыдат төлээлериин Францияге кирериниң чөпшээрелин бербезен ужурунда, төлээлериң чамдызы Чехословакия Республиканың найсылалы — Прагага чыылганар. Ычангаш тайбын талалакчыларынын Ийги Бүгү-делегей конгресси Париже болгаш Прагага чангыс уга хуралдап эрктен.

Тайбын дээш демиселдин тодаргай программаны конгресс айткан. Тайбынның херээн камгаларына делегейде бөдүүн кижилериниң чайгыш чок, быжыг күзел сорун б-дылап үндүргөн шиптирлеринде илереткен. «Тайбың дээш — амдырал дээш тулчушкунга тиелээринге белеенисти болгаш шиптирлинисти илередиң тур бис» — деп конгрессиниң үндүргөн Манифестинде чугаалап турар.

Бүгү делегейге тайбын дээш бүгү улустун организацияг, калбак шимчээшкенин калбартырынга тайбын талалакчыларынын Бирги Бүгү-делегей конгресси кончү улуг рольдуг болган.

Делегейниң дыка хөй чурттарыга тайбын камгалалынын национал конгрессин болгаш съездилерин чыылдырылаан болгаш тайбын талалакчыларынын национал комитеттерин тургускан.

Тайбын талалакчыларынын бүгү-

Бистин номчукчуларымыс «Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели» деп чүд дээриниң дугайын сонуурган, айтырыг салып турар. Анаа харыны моон адаанга бердивис.

делегей шимчээшкенин калбартырынга тайбын талалакчыларынын Бүгү-делегей конгрессиниң Доктаамал комитетиниң Стокгольм сессиязы чугула үе чада болган. 1950 чылдың мартта ол сессия атомунг чепсекти хоругдаар болгаш атомунг чепсекти эн баштай дайыга ажыглаан чазакты дайын херектээни деп санаарын негеп турар кыйгырыгы үндүргөн.

Стокгольм Кыйгырыгынын адаанга ат салышыкынын чыылдазы улус массаларын политиктиг идепкейни көдүрдүдүрүп үндүргөн. Ол документиниң адаанга 500 миллион ажыг кижити ат салган. Стокгольм Кыйгырыгынын адаанга ат салышыкынын дайын кысыкчыларына шынгы сагындырыг болган.

1950 чылдың ноябрьде тайбын талалакчыларынын Ийги Конгресси болган. Конгресси эн баштай Англияга эртирер деп турган. Ычанга-даа лейбористиг чазак америк империализмин күзели-биле конгресси анаа болдурбайн барган. Конгресс улус демократтыг Польшаның найсылалы — Варшава болуп эрктен. Ычангаш конгресси болдурбас дээн америк империалистерниң планы буступ дүшкен.

Тайбын талалакчыларынын Ийги Бүгү-делегей конгрессиниң ажылынга 81 чурттардан ийи муң ажыг кижити киришкен.

Тайбын талалакчыларынын Ийги Бүгү-делегей конгресси «Делегейниң улустарына Манифестини» үндүргөн. Ол Манифестиниң кол утказы мындыг бөдүүн болгаш тодаргай сөстөрдө сиинске: «Тайбынны манавас — тайбынны чаалап алгы!» Ол сөстөр ам бүгү делегейде тайбын талалакчыларынын дайычы лозуну болу берген.

Тайбын талалакчыларынын Ийги Бүгү-делегей конгрессиниң чугула шиптири болза, Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелин тургусканы болур. Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң составында бүгү делегейни чурттарынын ат-сүрагы эртемдээнери, чогаалчылары, культураның ажылдакчылары, ажылчынар, тараачынар, шажын болгаш өске-даа организацияларын төлээкчилери кирген. Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң даргазынга Франциянын адларлыг эртемдээни профессор Фредерик Жолио-Кюри сонгу турган.

Чер бөмбүрээниң бүгү улустарынын төлээкчилеринден тургустунган адларлыг органы, яныз-бүрү националдыг, яныз-бүрү политиктиг үзөлдиг болгаш шажын чүдүлгелг кижилерни катыштырып турар органы — Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелин тургусканы канчаар-даа аажок улуг ужу-дузалыг болушкун болган.

1951 чылдың февральде Берлинге Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бирги сессиязы болган. Сессия тайбын талалакчыларынын шимчээшкениниң чугула айтырыглары чугаалашкан болгаш тайбын дээш демиселди улам күштөлдүреринче улустарны кыйгырып турар шиптирлерини үндүргөн. Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң бирги сессиязынын эн чугула шиптири болза, беш улуг күрүнелерин — Американын, Катышкан Штаттарынын, Совет Эвилелиниң, Кыдат Улус Республиканын, Великобританиянын

болгаш Франциянын аразынга Тайбынның Пактызын чарар дугайында Кыйгырыгы үндүргөн болур.

Тайбынны күзеп турар бүгү чаагай сеткилдиг кижилерин болгаш организацияларны ол Кыйгырыгынын адаанга ат салырычче сессия кыйгырган.

Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыгы болза, чер бөмбүрээниң бүгү улустарынын күзел соруну-биле дугжуп турар. Ынды Пакт болза, делегей байдалында шынгыраашкыны кошкандыг, улуг күрүнелерин аразында харылаазыны экижидер арганы берип болур. Чүге дизе, бүгү делегейге тайбынның хуу салымы беш улуг күрүнелерин харылаазындан, чангыс эвинден улуу-биле хамааржыр.

Тайбынның Пактызын чарар чорук болза, Катышкан Нациялар Организациязынга байдалы экижидип, ону Устав ёзуугар ажылдаарыга кирип болур.

Беш улуг күрүнелериниң аразында Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыгы чүс-чүс миллион кижилер ийи-биле деткээн. Ол Кыйгырыгынын адаанга ат салышыкынын чыылдазы делегейниң бүгү чурттарында калбарган.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыгынын адаанга бүгү делегейде ам 600 миллион чыгыс кижити боттарынын аттарын салган. Совет Эвилелинде 117, 669320 кижити Тайбынның Пактызын чарар дугайында Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң Кыйгырыгынын адаанга ат салган.

Совет чуртун хамаатыларынын ат салышыкыны оза ужу-дузалыг. Тайбынның Пактызы дээш ат салышыкынын чыылдазынын СССР-ге челишикниң чорутууну болза, бистингу улустунуң тайбынче күзел чүткүдүн илередиң турар. Совет кижилер боттарынын холунуң үжүктөрүн тайбын тургускуну күш-ажыгы-биле быжыглап турарлар. Совет Эвилелинге ат-салышыкынын челишикниң чорутканы болза, совет улустун мораль-политиктиг чангыс эвиниң көргүзүү, большевик партияга, совет чазакка, тайбынның улуг тук тудукчузу эш Сталинга кызыгаар чок бердингенини көргүзүү болган.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлели болза, чер-бөмбүрээниң бүгү чаагай сеткилдиг болгаш тайбынны күзеп турар кижилериниң күзел соруну-биле тургустунган болгаш тайбынның херээн боттарынын холуна ап, ону быжыглаарычче болгаш туюлдуна чедир камгаларычче делегейде бүгү чаагай сеткилдиг бөдүүн кижилерни мобилизастап турар.

Тайбынның Бүгү-делегей Чөвүлелиниң тугунда бижитинген «Делегейге — тайбын!» деп сөстөр чер бөмбүрээниң бүгү диптеринде, яныз-бүрү дылдарда чангылаанып турар.

«Бир эвес улустар тайбынны камгаларынын херээн боттарынын холуна ап, ону туюлдуна чедир камгалар болза, тайбын камгалатынган болгаш быжыглатынган турар» деп эш Сталинның сөстөрүн тайбын талалакчылары тайбын дээш демиселинге удуртулга болдуруп турарлар.

Тайбын талалакчыларынын туктарында тайбынның улуг тук тудукчузу эш Сталинның ады керелденип турар. Ол ат бүгү делегейниң улустарын тайбын дээш демиселге сорук кирип турар.

Тайбын талалакчыларынын туктарында болгаш заводтарын, 10 улуг-улуг армия арсеналдарын болгаш заводтарын, ужу-чүдүлүп 300 амы-хуу бөдүрүлгелерин, шеригниң 180 амы-хуу заводтарын болгаш шеригниң 30 эртем-шынчилел институттарын эжелел шериглериниң контролчө эгидер дугайында америк эжелел шериглериниң штабынын иегелде бижиниң уржу болган деп айтып турар.

«Майнши» солунунуң дынадып турарын ёзуугар алырга, үстүнде айтыккан заводтарын чамдызын Японияда америк шериглерини херелдеринге ажыглаар.

Япониянын премьер-министри Иосиданың чанында шериг чөвүлечкчилериниң бөдүү тургустунган, ол бөлүктө шаандалы адмираллар Кобаяси, Хари болгаш Номура база генералдар Симоура болгаш Ташуки олар кирип турар.

(СЭТА)

Кореяда болушкуннар

Улустуң армиязынын Кол командьлалынын дынадымы

ПХЕНЬЯН. Кореянын Улус-Демократтыг Республиказынын Улустуң армиязынын Кол командьлалынын декабрь 13-те медээлээни болза, Кореянын Улустуң армиязынын катыжышкыны кыдат улустун эки-турачы кезектериниң сырыг деткимче-биле америк-англи эжелекчилерин болгаш лисынманчы шериглериниң дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг чидиргилерни таварыштырыбашаан, эрги туруштарга камгалалдыг тулчушкуннарын чорударын үргүлчүлөп турар.

Эртен 10 хүнериниң дургузунда улустун шериглериниң катыжышкыны дайынның атакаларын челишикниң ойтур шаап, америк 3-кү, 7-ги, 24-кү, 25-ки чадаг шериг болгаш 1-ги мотомеханизасчактан дивизияларын, «Британиян найралдашкан нацияларынын» дивизиязынын болгаш лисынманчы 1-ги, 2-ги, 6-гы болгаш 7-ги дивизияларын кезектеринге улуг чидиргилерни таварыштырган.

Тулчушкуннарын түнелдинде дайынның 4.486 солдаттары өлүргөн, балыглаткан болгаш тутурган. Хунаап алган чүдүлгелер: аар пулеметтар 14, чик пулеметтар 42, винтовкалар 642, автоматтар 122, радио туруштары 13, а ол ышкаш дыка хөй ок-чепсек болгаш өске-даа шериг

эт-херекеси бар. Язы-бүрү калибри-лиг 18 бооларны хунаап алган болгаш чок кылган. Дайынның 11 танкалары чок кылдынган, 7 корабль сүзге кирип дүлдүлгөн, 21 самолёт андара атырган болгаш 4 самолёт үрей атырган.

ПХЕНЬЯН. Кореянын Улус-Демократтыг Республиказынын Улустуң армиязынын Кол командьлалынын декабрь 14-те медээлээни болза, Кореянын Улустуң армиязынын катыжышкыны кыдат улустун эки-турачы кезектериниң сырыг деткимче-биле америк-англи эжелекчилерин болгаш лисынманчы шериглериниң дириг күжүнге болгаш техниказынга улуг чидиргилерни таварыштырыбашаан, эрги туруштарга камгалалдыг тулчушкуннарын чорударын үргүлчүлөп турар.

Декабрьның 14-те дайынның самолёттары барын болгаш чөөн эрктөрүн тайбын чурттакчылары араатанзы-биле бомбалап, пулемет-биле бооланнар. Улустун армиязынын зениттиг кезектери болгаш дайынның самолёттарын келеп адар адгыжы-аччыларын ояртдарын дайынның ийи самолётун андара аткан.

(СЭТА)

Кореяда тайбынчыдылга дугайында чугаалажышкынар

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентиниң Кэсондан медээлел турары болза:

Айтырыглары таарыштырар дугайында, атылажышкыны соксадып болгаш тайбынчыдылганы тургузар дугайында Паньмыньчжоньда конференцияда чөпшээртинмей артып калган кол чөрдүлдээр кайы таланың быжыг тайбынны болгаш корей айтырынын дүрген тайбын арге-биле таарыштырарын күзеп турарын бүгү делегейге көргүзүп турар.

Оон ынай Синьхуа агентилелиниң медээлинде чугаалап турары болза, хайгааракчыларын бодоп турары-биле алырга, американың бодунун шериниң «солуур болгаш немээр» азы «ээлчештирериниң системазынын» дугайында кызылышык болза, тайбынчыдылганын бүгү дургузунда даштыкы шериглерин Кореяга турарын узадыр болгаш корей айтырынын таарыштырарын шуут узамдыктырар дээн сорулгалыг болуп турар.

Агентилел чериниң оон ынай медээлел турары болза, шериг тудушкуннарын кызыгаарлаарынын дугайында америк негелде ол бужар-бак сорулганы көскүзү-биле илередиң турар. Ол негелдени оларнын корумчуром чок бомбалашыкынын үезинде урегдээшкни чедип ап шыда-тынмаан аэродромнарын долузу-биле «хоозурадырыч» угландырганы ол болур. Шериг тудушкуннарын ычар «хоозурадыр» чорукту Мурнуу Кореяда хоорайларны болгаш суурларны америк шериг-агаар күштериниң бодунуң шипин алган үезинде бомбалаарын үргүлчүлөп болуур арганы бээрине угландырып турар. Кореянын Улус-Демократтыг Республиказынын бодунун шериг тудушкуннарын бодунуң күзели-биле ажыглаар эргезинге киржилгени американың чүге кызыма-кайы-биле артырарын оралдажып турарынын шипинг чыдагааны мында болуп турар. Мычангаш америк төлээлери болза, агаарнын болгаш фотография разведказын база америк таланың кижилериниң «Кореянын де-вискээриниң бүгү кезектеринче хос-тук кирип болурун» болдурган турары чүткүлдүг болуп турар.

Корей болгаш кыдат төлээлери иштики херээнге киржилгелг бүгү ындыг негелделерни болгаш ындыг хүлээп алдынас негелдени артырарын оралдажышкыны чугаалажышкыны узамдыктырарын болдурар болгаш артып калган өрттектиг үени анаа-ла эртеринге чедирер деп шынгызы-биле медээлээн.

«Ээлчештирериниң системазы» үргүлчүлээр дугайында америк негелде мындыг айтырыгын үндүрүп турар: Бир эвес америк дүрген тайбын чедип алыр базымче угландырган тайбынчыдылга күзел чүткүлдүг болза, Кореяга чаа-чаа шеригни,

(СЭТА)

Америк ужу-чүдүлүп Пхеньяны бомбалаан

ПХЕНЬЯН. Декабрьның 12 болгаш 13 хүнеринде бөлүк америк самолёттар Пхеньянын чуртталга кварталдарыны араатанзы халдаашкынар чоруткан.

Бомбалаашкынын болгаш боолаашкынын түнелдинде 35 чуртталга туудулары үрелген база 60 ажыг кижити өлүргөн болгаш балыглаткан. Оларын иштинде 28 бичини уруглар бар.

(СЭТА)

чаа чепсекти болгаш ок-чепсекти чүге Вашингтон чорудар деп турары? Бистинг талавыс бодунуң — Кореяга кандыг-даа немелде шериглерни, кандыг-даа немелде чепсеглээшкени, кандыг-даа немелде ок-чепсекти кирибес деп алдыгы принципни быжы-биле камгаларыга белең.

Хайгааракчыларын айтып турары болза, америк төлээлери оларнын Кореяда шериниң «солчу болгаш немээр» улам-на оралдаштырарын, олар бодунуң Кореяга үр үеде турарынын планын кылып турарын болгаш дайын байдалынын соксадыр сорулгалыг улуг төлээкчилериниң конференциянын чыылдырарын узамдыктырып турар деп бодун делегейнин мурнунга улам-на илередиң турар.

Быжыг тайбынчыдылганы болгаш Кореяга дүрген тайбын арга-биле таарыштырылганы кым күзеп турары деп шиптирлиг шыгалда болза, Кореяга шериг болгаш чепсеглээшкенин хоругдарынын дугайында айтырып, ол шеригниң санын кызырары болгаш шуут үндүрериниң дугайында айтырып болур. Дайын чорудушкуннарын катап эгелээринге удур магадылалды тургузары-биле оларнын «күштер мөөнөкес-вейн» турарынын дугайында чугаала-шы турга-даа, американың ол бүгү шыгалданы тулуп шыдаваан.

Джойнуң чугаазы-биле алырга болза америк төлээлериң «үр үениң тайбынчыдылганын» күзеп турары дээрге, үр үениң дайын байдалын, үр үениң күженишикниң айтып турар. Ол күзел Вашингтонун болгаш Уолл-стриттин чажыт сорулгазынга ажыктыг болуп турар.

Тайбынчыдылга дугайында чугаалажышкынынын амгы үеде туруп турар байдалында ол айтырып мырнай шын болгаш көскү болуп турар. Бир эвес америк төлээлери шын-навы-ла быжыг тайбынчыдылганы болгаш дүрген тайбын арга-биле таарыштырылганы күзеп турар болза, тайбынчыдылга үезинде Кореяга шеригни, боо-чепсекти болгаш ок-чепсекти эжеп хандырбас дугайында принципти олар дораан хүлээп алыр ужурул. Бир эвес олар хүн айтырынын үшкү пунктузунун талазы-биле дугуржулга чедип алдынарын узамдыктырарын күзөвейн турар болза, олар иштики херектерге киржилгелг болурун айтып турар хүлээп алдынас негелде дээш оралдашлас болгаш ийи таланың тылынга нейтралдыг чурттарын хайгаар-ы болдурарын тургузарынын принципни хүлээп албас ужурул.

Хүн айтырынын үшкү пунктузунун талазы-биле дүрген болгаш чөптүг дугуржулга чедип аларынын айтырыныга американың шынчы чөптүг, чөпшээртинмей артка ол маргылдаалыг айтырылганы оларнын харызынын талазы-биле көөр инар.

(СЭТА)

Улустуң-хосталга армиязынын чаа кезектериниң Лхасаже киргени

ПЕКИН. Синьхуа агентилелиниң корреспондентиниң медээлел турарын ёзуугар алырга, декабрьның 1-де генерал Фань Минге командьлаткан Улустуң-хосталга армиязынын шериглери Лхасаже киргеш, моон мурунда ынаар кирген генерал Чжан Го-хуаның болгаш Тянь Куань-санынын шериглери-биле катышкан. Оларнын Сонгу-Барыын Кыдаттан ынаар киргени коңчуг берге болган. Олар дагы районнары болгаш ховулары кежир муң-муң километри эрктен.

Хосталга армиязынын шериглери Лхасаын кыдыг черлеринде хоорайларнын болгаш чер-чер эрге-чагыргаларынын чурттакчылары-биле ужурашкан.

Ол-ла хүн генерал Чжан Го-хуа Сонгу-Барыын Кыдаттан келген Улустуң-хосталга армиязынын кезектериниң командирлериниң алдары дээш хүлээп алышкын кылган.

(СЭТА)

ПАНЧЕН-ЛАМАНЫН ЧООК КИЖИЛЕРИНИН ЛХАСАЖЕ ЭЭП КЕЛГЕНИ

ПЕКИН. Лхасада Синьхуа агентилелиниң корреспондентиниң медээлел турары-биле алырга, Тибеттен дашкаар сөөлүг 28 чылдын дургузунда чурттан турган, Цинхай жокуунуң дээш шажын болгаш хамааты албан черлериниң төлээкчилери — Панчен-Ламанын чоок кижилери 200 тибеттер Лхасаже декабрьның 1-де эеп келгенер. Делир эеп келгенер Тибетте Улустуң-хосталга армиязынын төлээкчилери-биле, чер-черниң тибет эрге-чагыргазынын төлээкчилери-биле, ламалар болгаш хоорай чурттакчылары-биле ужурашканар.

Тибетте Улустуң-хосталга армиязынын кезектериниң командьлакчызы генерал Чжан Го-хуа биле генерал Тянь Куань-сан олар эеп келгенерниң алдары дээш декабрьның 1-де хүлээп алышкын тургускан.

Хүлээп алышкына Мао-Цзедунун, Далай-Ламанын болгаш Панчен-Ламанын алдары дээш йөрээлдер салгылаан.

(СЭТА)

Германиянын коммунисттиг партиязын хоругдаар деп бонн эрге-чагыргаларынын бодалдарына Барыын-Германияда удурланышыкынар

БЕРЛИН. АДН агентилелиниң дамчыдып турарын ёзуугар алырга, Гамбургта «Дейче верфф» деп верфиниң социал-демократтардан коммунистерден болгаш партия кежигүү эвестерден тургустунган бүүдүрүлгө чөвүлели бонн парламентиниң даргазынче чагаа чоруткан. Германиянын коммунисттиг партиязын хоругдаар деп бонн эрге-чагыргаларын бодалдарына ол чагаада шиптирлиг удурланып турар. Чагаада чугаалап турары болза:

«Катап чепсегленишикниңге удур демисел, тайбынны камгалары болгаш Германиянын чангыс-айы чоруун катап тургузары дээш демисел болза, бүгү делегейниң тайбынга ынакшылдыг кижилериниң демисели болур. Германиянын коммунисттиг партиязын хоругдаары болза, немец улустун бодунуң тайбын сорулгаларын боттадырары дээш демиселин хоругдааны-биле дөмей болур».

(СЭТА)

Титотчу шпюннарны судтааны

СОФИЯ. ЦВ-нин титотчу (камгалалдык) онаалгазын ёзуугар Болгариянын Улус Республиказынага удур хоралакчы ажыл чорудуп турган титотчу шпюннарны болгаш диверсантларын дээрбечи бөлүүнү херээн көрүлдөөн декабрь 7-де Софиянын округ суду дооскан.

Судтатырганнары болгаш херечилери байсаанынын соонда прокурор чүве чугаалаан. Кежээ шиптел доктаалды номчан. Кол бурудуугар Б. Конов болгаш Марин Марино олар өлүртүр шаажылгала шиптиргенер; Пирван Яковту 20 чыл хуусаалыг кара-бажын хоругдалында шиптен болгаш 22 чыл дургузунда эргезин казывашаан херенгизиниң чартык кезин хуураар. Өске 5 судтатырганнары бүүдүн чартык чылдан 8 чылга чедир кижити бүрүзүн яныз-бүрү хуусаалыг кара-бажын хоругдалында шиптен.

(СЭТА)

Харысалгалыг редактор

О. А. ТОЛГАР-ОЛ.

АКШ Японияны ажыр чепсеглеп турар

«Асахи» солунунуң дынадыгыларындан бидинип турары болза, «айыыл чок чоруктуң пактызы» деп адаар пактыны күштүг болдурган соонда Катышкан Штаттар чепсеглээшкенин яныз-бүрү хевилерин-биле, ылангыя разведка самолёттары-биле, танкалары-биле болгаш артиллер боолар-биле Японияны хандырарлар. Ожуму океинга АКШ-тын агаар күштерин-биле «кады дем катыжар» ужурул кургаг чериниң улуг-улуг күштерин Япония тургузар ужурул деп бодоп турар.

«Токио симбу» солунунуң дынадыгы-биле алырга, Иокота болгаш Джонсон (Токио), Комани, Итадзук болгаш Цитосе дээн ышкаш шериг аэродромнары АКШ-тын шеригаар күштеринге хевээр артар деп 314-кү америк ужу-чүдүлү дивизиязынын командьлакчызы Нагояга медээлээн. Агаарга удур камгалалдын системазын организациялар талазы-биле хемчеглерни Япония